

ประเภทและแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา ภายใต้กรอบแนวคิด ESG*

CATEGORY AND RISK MANAGEMENT GUIDELINES FOR CAFÉ BUSINESSES IN SONGKHLA PROVINCE UNDER THE ESG FRAMEWORK

ณิชา คงวัลย์, ฮาริซ หมัดหมัน, เจษฎา นกน้อย

Nicha Kongwan, Hariz Madman, Chetsada Noknoi

มหาวิทยาลัยทักษิณ

Thaksin University

Corresponding Author E-mail: chetsada@tsu.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาประเภทของความเสี่ยงที่ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาประสบภายใต้กรอบแนวคิด ESG และ 2. นำเสนอแนวทางการจัดการความเสี่ยงเพื่อเสริมสร้างความยั่งยืนของธุรกิจ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 13 คน คัดเลือกแบบเจาะจงจากเจ้าของกิจการ ผู้จัดการ และพนักงานของธุรกิจคาเฟ่ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งใช้เครื่องบันทึกเสียงและบันทึกภาคสนามในการสนับสนุนการรวบรวมข้อมูล จากผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ข้อมูลที่ได้ถูกวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์เชิงประเด็นและตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า

ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาประสบความเสี่ยงภายใต้กรอบ ESG ทั้งสามมิติ ได้แก่ ด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดการของเสีย น้ำเสีย ขยะพลาสติก กากกาแฟ และต้นทุนพลังงานสูง ด้านสังคม เช่น รายได้ลดลง แรงงานขาดความมั่นคง ความพึงพอใจของลูกค้า และความขัดแย้งภายในองค์กร และด้านธรรมาภิบาล เช่น การควบคุมต้นทุนไม่รัดกุม การขาดความโปร่งใส และประเด็นจริยธรรม แนวทางการจัดการความเสี่ยงที่พบ ได้แก่ บรรจุภัณฑ์เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม พลังงานแสงอาทิตย์ สวัสดิการและแรงจูงใจพนักงาน การมีส่วนร่วมกับชุมชน และวัฒนธรรมองค์กรโปร่งใส ผลการศึกษานำไปสู่โมเดลการจัดการความเสี่ยงตามกรอบ ESG ครอบคลุมการระบุความเสี่ยง การตอบสนอง การปรับตัว และการสร้างผลลัพธ์ด้านความยั่งยืน ซึ่งว่า กรอบ ESG ช่วยลดความเสี่ยงเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน และเสริมความยั่งยืน พร้อมเป็น

* Received October 7, 2025; Revised November 23, 2025; Accepted December 3, 2025

แนวทางให้ SMEs และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนานโยบายและกลยุทธ์

คำสำคัญ: การจัดการความเสี่ยง, ธุรกิจคาเฟ่, แนวคิด ESG

Abstract

This research aims to 1. examine the types of risks faced by café businesses in Songkhla Province within the ESG (Environmental, Social, and Governance) framework and 2. to propose risk management strategies to enhance business sustainability. Thirteen key informants, specifically selected from café owners, managers, and employees, participated in the study. In-depth interviews served as the primary data collection method, supported by audio recordings and field notes. The research instrument was a semi-structured interview guide, and the collected data were analyzed using thematic analysis, with credibility verified through triangulation.

The study found that cafés in Songkhla face risks across all three ESG dimensions. Environmental risks include waste management, wastewater, plastic and coffee grounds disposal, and high energy costs. Social risks involve reduced income, unstable labor, customer satisfaction issues, and internal conflicts. Governance risks relate to poor cost control, lack of transparency, and ethical concerns. Risk management strategies identified include using eco-friendly packaging, solar energy, employee benefits and incentives, community engagement, and fostering a transparent organizational culture. The findings led to an ESG-based risk management model encompassing risk identification, response, adaptation, and the creation of sustainable outcomes. The study indicates that applying the ESG framework helps reduce risks, enhance competitiveness, and promote long-term sustainability, providing guidance for SMEs and relevant organizations to develop policies and strategies.

Keywords: Risk Management; Café Business; ESG Framework

บทนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา อุตสาหกรรมกาแฟไทยยังคงขยายตัวต่อเนื่อง สอดรับกับกระแสตลาดโลกที่เติบโตอย่างแข็งแกร่ง โดยในปี 2024 ตลาดกาแฟโลกมีมูลค่า 269.27 พันล้านดอลลาร์ และคาดว่าจะขยายถึง 369.46 พันล้านดอลลาร์ในปี 2030 ด้วยอัตราเติบโตเฉลี่ยต่อปี (CAGR) 5.3% การบริโภคกาแฟเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะในจังหวัดที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น จังหวัดสงขลา กาแฟไม่ได้เป็นเพียงสถานที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม แต่กลายเป็นพื้นที่สร้างประสบการณ์ บ่งบอกอัตลักษณ์ และส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน อย่างไรก็ตาม การดำเนินธุรกิจต้องเผชิญกับความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล (ESG) ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อความยั่งยืน โดยเฉพาะกลุ่ม SME ที่มักเปราะบางต่อความเสี่ยง (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2021; สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2566)

แม้ว่าธุรกิจกาแฟในจังหวัดสงขลาจะมีศักยภาพในการเติบโต แต่ก็ประสบความไม่แน่นอนจากปัจจัยภายในและภายนอก เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม การจัดการขยะ การใช้พลังงาน ปัญหาสังคม เช่น ความไม่เป็นธรรมของแรงงาน การมีส่วนร่วมของชุมชนและปัญหาธรรมาภิบาล เช่น ความโปร่งใสในการบริหารจัดการและการปฏิบัติตามกฎหมายท้องถิ่น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของธุรกิจ งานวิจัยของ Kwak & Cha (2022) พบว่า กิจกรรม ESG ด้านสิ่งแวดล้อมและสังคมมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์แบรนด์ และความตั้งใจลงทุนธุรกิจแฟรนไชส์ ด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กาแฟมีส่วนเสริมสร้างประสบการณ์ทั้งเชิงคุณค่าและเชิงอนุรักษ์ เช่น การใช้วัตถุดิบท้องถิ่น ลดขยะพลาสติก ออกแบบร้านเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสื่อสารอัตลักษณ์ชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด ชีตความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ที่จำกัดผลกระทบให้อยู่ในระดับที่ระบบนิเวศสามารถรองรับได้ (Ceballos-Lascuráin, 1996) และ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation Theory) ที่ให้ผู้ประกอบการท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดการและได้รับประโยชน์จากกิจกรรมท่องเที่ยว (Tosun, 2000)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญของการศึกษาแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจกาแฟในจังหวัดสงขลา โดยใช้กรอบแนวคิด ESG เป็นแกนกลางในการวิเคราะห์และออกแบบแนวทางการบริหารจัดการ อันนำไปสู่ธุรกิจที่ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายภาครัฐในการส่งเสริมธุรกิจรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การศึกษาครั้งนี้คาดว่าจะเสนอแนวทางที่ประยุกต์ใช้ได้จริงสำหรับผู้ประกอบการ สนับสนุนองค์ความรู้เชิงวิชาการ และช่วยหน่วยงานรัฐในการวางนโยบายส่งเสริม SME ให้ปรับตัวและเติบโตอย่างมั่นคงในเศรษฐกิจสมัยใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาประเภทของความเสี่ยงที่ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาประสบ ภายใต้กรอบแนวคิด ESG
2. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา ภายใต้กรอบแนวคิด ESG

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ภายใต้กระบวนทัศน์ปฏิบัตินิยม (Pragmatic Paradigm) ใช้เครื่องมือวิจัยเพื่อวิเคราะห์ทั้งเชิงกว้างและเชิงลึกจากคำถามปลายเปิด (Joungtrakul, 2020) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ดังนี้

1. รูปแบบของการวิจัย

ใช้แนวคิดปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology) มุ่งค้นหาความรู้จากความจริงโดยตั้งคำถามกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ นำข้อมูลมาตีความและอธิบายจากความเข้าใจของนักวิจัย (Sutthinarakorn, 2019) โดยใช้แนวอุตรวิสัย (Transcendental Phenomenology) ให้ผู้ให้ข้อมูลมีอิสระในการแสดงความคิดเห็น ข้อมูลที่ได้วิเคราะห์เชิงประเด็นเพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย (Kaewjomnong, 2022)

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย เจ้าของกิจการ ผู้จัดการ และพนักงานของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา รวม 13 คน โดยใช้วิธี เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) กำหนดคุณสมบัติผู้ให้ข้อมูลที่มีความเข้าใจในประเด็นวิจัยอย่างชัดเจน การเก็บข้อมูลดำเนินไปจนถึง จุดอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) คือไม่มีข้อมูลใหม่จากการสัมภาษณ์เพิ่มเติม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ คำถามหลักและย่อยสำหรับสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อกระตุ้นให้ผู้ให้ข้อมูลแสดงความคิดเห็น ประสบการณ์ และมุมมองอย่างอิสระ ครอบคลุมประเภทความเสี่ยงและแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา ภายใต้กรอบแนวคิด ESG โดยสามารถปรับคำถามตามบริบท ระหว่างการสัมภาษณ์ใช้เครื่องบันทึกเสียงหลังขออนุญาต และจดบันทึกภาคสนาม (Field Notes) ประเด็นสำคัญ ข้อสังเกต และปฏิกิริยาของผู้ให้ข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์เชิงลึก

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการอย่างเป็นระบบและคำนึงถึงบริบทตามธรรมชาติของผู้ให้ข้อมูล โดยเริ่มจากสร้างความสัมพันธ์และความไว้วางใจก่อนการสัมภาษณ์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลรู้สึกสบายใจในการแบ่งปันข้อมูล พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ กระบวนการเก็บข้อมูล การรักษาความเป็นส่วนตัว และขอความยินยอมในการบันทึกเสียง การสัมภาษณ์เชิงลึกดำเนินทีละคนโดยใช้แนวคำถามที่เตรียมไว้และปรับตามบริบท ใช้เวลาคนละ 30 นาทีถึง 1 ชั่วโมง พร้อมบันทึกทั้งเสียงและบันทึกภาคสนามเพื่อเก็บรายละเอียดคำพูด พฤติกรรม และอารมณ์ที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์จะดำเนินต่อจนถึงจุดอิ่มตัวของข้อมูล (Data Saturation) เมื่อไม่มีข้อมูลหรือประเด็นใหม่เกิดขึ้น

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการตีความและจัดระเบียบข้อมูลดิบให้เป็นข้อค้นพบที่มีความหมายและเชื่อมโยงกับวัตถุประสงค์การวิจัย โดยเริ่มจากการถอดเทป (Transcription) แปลงไฟล์เสียงการสัมภาษณ์เป็นข้อความอย่างละเอียดและแม่นยำ จากนั้นอ่านซ้ำเพื่อทำความเข้าใจภาพรวม ประเด็นสำคัญ และความหมายที่ซ่อนอยู่ในข้อมูล ต่อมาทำการลงรหัส (Coding) ระบุคำ วลี หรือประโยคสำคัญและกำหนดรหัสตามวัตถุประสงค์การวิจัย ก่อนจัดหมวดหมู่และสร้างประเด็นหลัก (Categorization and Theming) รวบรวมรหัสที่มีความหมายคล้ายกันเป็นหมวดหมู่หรือประเด็นหลักที่เชื่อมโยงกัน จากนั้นตีความและสังเคราะห์ (Interpretation and Synthesis) วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหมวดหมู่และประเด็นหลักเพื่อสร้างความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับประเภทความเสี่ยงและแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา สุดท้ายตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Trustworthiness) ด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า (Data Triangulation) ตามแนวคิดของ Creswell & Baez (2021) ครอบคลุม Method Triangulation Investigator Triangulation และ Data Source Triangulation เพื่อยืนยันความถูกต้อง ความเหมาะสม และความเชื่อถือได้ของข้อมูล

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วย 13 คน ได้แก่ เจ้าของกิจการ ผู้จัดการ และพนักงาน ซึ่งมีประสบการณ์ทำงานหลากหลายระดับ พบว่าข้อมูลที่ได้สะท้อนประเด็นความเสี่ยงและแนวทางการจัดการความเสี่ยงภายใต้กรอบแนวคิด ESG ได้อย่างชัดเจน สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัยได้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาประเภทของความเสี่ยงที่ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาประสบ ภายใต้กรอบแนวคิด ESG จากการศึกษาพบว่า ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาประสบความเสี่ยงที่หลากหลายภายใต้กรอบแนวคิด ESG สามารถสรุปการวิจัยได้ดังนี้

ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental)

ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาส่วนใหญ่เผชิญปัญหาเกี่ยวกับการจัดการของเสีย น้ำเสีย และกลิ่น ซึ่งส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์กับชุมชนและภาพลักษณ์ของร้าน การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ไม่เหมาะสมสามารถสร้างความเสี่ยงต่อความยั่งยืนของธุรกิจได้โดยตรง ปัญหาขยะพลาสติกและกากกาแฟยังเป็นประเด็นที่ลูกค้าให้ความสนใจเป็นอย่างมาก ทำให้ผู้ประกอบการต้องหันมาใช้แก้วกระดาษหรือบรรจุภัณฑ์ให้ลูกค้านำแก้วมาเอง รวมถึงมีการแยกกากกาแฟเพื่อแจกให้ชุมชน ทำให้ของเสียถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์และสร้างคุณค่าให้กับสังคม ขณะเดียวกัน ความเสี่ยงด้านพลังงานก็เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ เนื่องจากค่าไฟฟ้าที่สูงส่งผลกระทบต่อกำไรของร้าน ทำให้ต้องมีมาตรการบริหารจัดการพลังงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน

โดยสรุป ด้านสิ่งแวดล้อม ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาประสบความเสี่ยงหลักจากการจัดการของเสีย น้ำเสีย และกลิ่น การใช้วัสดุและบรรจุภัณฑ์ที่ไม่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงต้นทุนพลังงานที่สูง ปัญหาเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของร้าน ความสัมพันธ์กับชุมชน และความยั่งยืนของธุรกิจ การจัดการความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ธุรกิจจำเป็นต้องให้ความสำคัญ

ด้านสังคม (Social)

ธุรกิจคาเฟ่ต้องเผชิญผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤต เช่น การแพร่ระบาดของโควิด-19 ซึ่งทำให้รายได้ลดลงอย่างมาก พนักงานขาดความมั่นคง และเกิดแรงกดดันต่อความสัมพันธ์กับชุมชน ความเสี่ยงทางสังคมจึงมิได้จำกัดเพียงการบริการลูกค้า แต่ยังรวมถึงการบริหารจัดการแรงงานและการปรับตัวขององค์กรต่อสถานการณ์ภายนอก ปัญหาความพึงพอใจของลูกค้าเป็นอีกหนึ่งความเสี่ยงที่สำคัญ โดยเฉพาะในช่วงที่มีพนักงานใหม่ ทำให้บางครั้งลูกค้านั่งและไม่กลับมา ปัญหานี้ยังเกี่ยวข้องกับความขัดแย้งภายในองค์กร ซึ่งหากไม่ได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมอาจส่งผลกระทบต่อบรรยากาศการทำงานและความพึงพอใจของลูกค้า การแก้ไขปัญหาอย่างมีระบบ เช่น การจัดประชุมทีมสั้น ๆ ทุกสัปดาห์ เปิดโอกาสให้พนักงานทุกคนเสนอปัญหาและแนวทางแก้ไข สามารถช่วยสร้างบรรยากาศการทำงานที่ดีและส่งผลเชิงบวกต่อความพึงพอใจของลูกค้า

โดยสรุป ด้านสังคม ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาประสบความเสี่ยงจากปัจจัยภายนอก เช่น สถานการณ์วิกฤต การลดลงของรายได้ ความไม่มั่นคงของแรงงาน รวมถึงความพึงพอใจของลูกค้าและความขัดแย้งภายในองค์กร การจัดการความเสี่ยงทางสังคม

ที่เหมาะสมจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการรักษาความสัมพันธ์กับพนักงาน ลูกค้า และชุมชน ตลอดจนการสร้างมายั่งยืนของธุรกิจ

ด้านธรรมาภิบาล (Governance)

ธุรกิจคาเฟ่เผชิญกับปัญหาการควบคุมต้นทุนและการจัดการวัตถุดิบที่ไม่รัดกุม ส่งผลให้ต้องรับภาระต้นทุนเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในช่วงที่ราคามสดและเมล็ดกาแฟมีความผันผวนสูง การบริหารจัดการต้นทุนที่เหมาะสม เช่น การติดตามสต็อกอย่างเป็นระบบและปรับเมนูให้ยืดหยุ่น จึงเป็นแนวทางสำคัญในการลดความเสี่ยงทางการเงิน ความโปร่งใสในการตัดสินใจถือเป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่สำคัญต่อความเชื่อมั่นระหว่างหุ้นส่วนและพนักงาน การปรับปรุงกระบวนการประชุมและการตัดสินใจให้โปร่งใสสามารถช่วยสร้างความเชื่อมั่นและลดความเสี่ยงที่เกิดจากความไม่ชัดเจนในองค์กร นอกจากนี้ ธุรกิจคาเฟ่ยังต้องเผชิญความเสี่ยงเชิงจริยธรรม เช่น พฤติกรรมของลูกค้าที่ขอให้ดำเนินการในทางที่ไม่ถูกต้อง ทำให้การสร้างมาตรฐานด้านจริยธรรมและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อป้องกันความเสี่ยงด้านภาพลักษณ์และรักษาความน่าเชื่อถือของธุรกิจในระยะยาว

โดยสรุป ด้านธรรมาภิบาล ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาต้องให้ความสำคัญกับการควบคุมต้นทุน การบริหารจัดการวัตถุดิบอย่างรัดกุม ความโปร่งใสในการตัดสินใจ และการยึดหลักจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ การจัดการความเสี่ยงในมิติเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญต่อความเชื่อมั่นของพนักงาน หุ้นส่วน และลูกค้า รวมถึงสร้างความยั่งยืนและภาพลักษณ์ที่ดีของธุรกิจในระยะยาว

2. นำเสนอแนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา ภายใต้กรอบแนวคิด ESG จากการศึกษาพบว่า ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาได้พัฒนาแนวทางการจัดการความเสี่ยงที่สอดคล้องกับกรอบแนวคิด ESG เพื่อรองรับความท้าทายและสร้างการดำเนินงานที่ยั่งยืน สามารถสรุปการวิจัยได้ดังนี้

ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental)

ธุรกิจคาเฟ่จำนวนมากได้หันมาใช้วัสดุและบรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อลดการพึ่งพาพลาสติกและสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกต่อผู้บริโภค โดยมีมาตรการต่าง ๆ เช่น การใช้แก้วและหลอดที่ย่อยสลายได้ รวมถึงการจัดโปรโมชั่นส่วนลดสำหรับลูกค้าที่นำแก้วมาเอง นอกจากนี้ ยังมีการจัดจุดแยกขยะอย่างชัดเจนและร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่นในการนำกากกาแฟไปใช้เป็นปุ๋ยหมักสำหรับชุมชน เพื่อให้ของเสียเกิดประโยชน์สูงสุดและสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อสังคมรอบข้าง ขณะเดียวกัน ธุรกิจคาเฟ่ยังให้ความสำคัญกับการจัดการพลังงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุน โดยมีมาตรการหลากหลาย เช่น การติดตั้งระบบพลังงานแสงอาทิตย์ การปรับเวลาการใช้เครื่องใช้ไฟฟ้า และการเลือกใช้

อุปกรณ์ที่ประหยัดพลังงาน รวมถึงนโยบายภายในที่กำหนดให้ปิดไฟและปิดเครื่องปรับอากาศทันทีเมื่อไม่มีลูกค้าในโซนที่นั่ง และวางแผนการขยายระบบโซลาร์เซลล์ในอนาคตเพื่อลดการพึ่งพาไฟฟ้าจากภายนอก

แนวทางเหล่านี้ไม่เพียงแต่ช่วยให้การจัดการของเสียและพลังงานมีประสิทธิภาพ แต่ยังส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและเสริมสร้างความยั่งยืนในระยะยาว ทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและการสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้กับธุรกิจ

ด้านสังคม (Social)

ธุรกิจคาเฟ่ให้ความสำคัญกับการสร้างแรงจูงใจและการรักษาพนักงานผ่านระบบสวัสดิการที่เหมาะสม การสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร และมาตรการด้านความปลอดภัยและสุขอนามัย เช่น การให้โบนัสประจำปี การมีประกันสังคม และการสร้างบรรยากาศที่ส่งเสริมความร่วมมือและความพึงพอใจของพนักงาน นอกจากนี้ ร้านหลายแห่งยังให้ความสำคัญกับการป้องกันโรคและการดูแลสุขภาพอนามัยอย่างเข้มงวด โดยจัดให้มีหน้ากากอนามัยและเจลแอลกอฮอล์สำหรับพนักงานและลูกค้า โดยเฉพาะในช่วงสถานการณ์โควิด-19 ซึ่งสะท้อนถึงการจัดการความเสี่ยงที่คำนึงถึงทั้งพนักงานและผู้ใช้บริการ

ในมิติของการมีส่วนร่วมกับชุมชน คาเฟ่จำนวนหนึ่งมีบทบาทเชิงรุกในการสนับสนุนกิจกรรมท้องถิ่นและเลือกใช้วัตถุดิบจากพื้นที่ เพื่อลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก เช่น การเลือกซื้อเมล็ดกาแฟจากเกษตรกรในพื้นที่และประชาสัมพันธ์ว่าเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น รวมถึงการร่วมกิจกรรมปลูกต้นไม้และเก็บขยะกับหน่วยงานเทศบาลเพื่อพัฒนาสิ่งแวดล้อมในชุมชน แนวทางเหล่านี้สะท้อนถึงการจัดการความเสี่ยงทางสังคมที่มุ่งเน้นการสร้างควมไว้วางใจและความเชื่อมโยงระหว่างธุรกิจกับชุมชน

ด้านธรรมาภิบาล (Governance)

ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลามีแนวทางการบริหารจัดการที่เน้นความโปร่งใส การตรวจสอบได้ และการกำกับดูแลอย่างรอบคอบ หลายร้านจัดให้มีการประชุมทบทวนความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งจัดทำเอกสารบันทึกและติดตามข้อมูลเพื่อใช้ในการปรับปรุงธุรกิจ โดยเฉพาะเรื่องต้นทุนและความพึงพอใจของลูกค้า รวมถึงการประเมินความเสี่ยงและเก็บข้อมูลย้อนหลังเพื่อให้สามารถติดตามปัญหาเดิมและปรับปรุงการดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ ร้านค้าหลายแห่งยังยึดหลักจริยธรรมในการดำเนินธุรกิจ เช่น ไม่ใช้วัตถุดิบคุณภาพต่ำเพื่อประหยัดต้นทุน เลือกซัพพลายเออร์ที่มีมาตรฐานการผลิตยั่งยืน และสร้างวัฒนธรรมการทำงานที่ซื่อสัตย์ โปร่งใส พร้อมระบบตรวจสอบการขายและสต็อกอย่างเป็นระบบ

แนวทางการบริหารจัดการเหล่านี้สะท้อนถึงความพยายามของธุรกิจกาแฟในการลดความเสี่ยงด้านธรรมาภิบาล และสร้างความเชื่อมั่นในระยะยาวทั้งต่อพนักงาน หุ้นส่วน และผู้บริโภค การเน้นความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และจริยธรรมในการดำเนินงานจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความยั่งยืนและภาพลักษณ์ของธุรกิจ

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนให้เห็นถึงความซับซ้อนของการดำเนินธุรกิจขนาดเล็ โดยเฉพาะธุรกิจกาแฟที่ต้องเผชิญความท้าทาย ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

1. ประเพณีของความเสี่ยงที่ธุรกิจกาแฟในจังหวัดสงขลาประสบ ภายใต้กรอบแนวคิด ESG

ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจกาแฟในจังหวัดสงขลาประสบความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ปัญหาการจัดการของเสีย น้ำเสีย กลิ่น และต้นทุนค่าไฟฟ้าที่สูง ความเสี่ยงเหล่านี้สะท้อนว่าธุรกิจแม้จะเป็น SMEs แต่ก็ถูกกดดันจากกระแสความยั่งยืนของสังคมสมัยใหม่ หากจัดการไม่เหมาะสมอาจส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและความสัมพันธ์กับชุมชน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Kwak & Cha (2022) ที่พบว่า กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของร้านกาแฟมีความสัมพันธ์กับภาพลักษณ์ของแบรนด์และความตั้งใจลงทุนในแฟรนไชส์ และสอดคล้องกับงานของ Jiang et al. (2023) ที่ชี้ว่า การจัดการพลังงานและทรัพยากรธรรมชาติถือเป็นหัวใจสำคัญของการบูรณาการ ESG รวมทั้งงานของ Han & Ryu (2009) ที่ระบุว่า การจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดีช่วยยกระดับความพึงพอใจและความภักดีของลูกค้าในธุรกิจบริการอาหารและเครื่องดื่ม

ในด้านสังคม ธุรกิจกาแฟได้รับผลกระทบจากสถานการณ์วิกฤต เช่น การแพร่ระบาดของโควิด-19 ที่ทำให้รายได้ลดลง ความมั่นคงแรงงานลดลง และเกิดแรงกดดันจากชุมชน ตลอดจนความเสี่ยงด้านความพึงพอใจของลูกค้าและความขัดแย้งภายในองค์กร สิ่งเหล่านี้สะท้อนว่า ธุรกิจกาแฟต้องสร้างทั้งคุณภาพการบริการและความสัมพันธ์เชิงบวกกับพนักงานและลูกค้า ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD) (2021) ที่ย้ำว่า ความเสี่ยงทางสังคมมีผลต่อการดำเนินธุรกิจโดยตรง อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Nguyen & Do (2020) ที่ศึกษา SMEs ในเวียดนามและพบว่าความมั่นคงแรงงานและความพึงพอใจของลูกค้าส่งผลโดยตรงต่อการอยู่รอดของกิจการและ Park & Lee (2021) ที่ชี้ว่า การบริหารแรงงานและวัฒนธรรมองค์กรมีผลสำคัญต่อความยั่งยืนในธุรกิจบริการ

ในด้านธรรมาภิบาล ปัญหาที่พบ เช่น การควบคุมต้นทุนไม่รัดกุม ความโปร่งใสในการตัดสินใจ และประเด็นด้านจริยธรรม หากไม่มีมาตรการที่ชัดเจนอาจบั่นทอนความ

เชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (2566) ที่ระบุว่า SMEs มักเผชิญความเสี่ยงจากการขาดระบบจัดการที่เป็นมาตรฐาน และสอดคล้องกับงานของ Gerged (2021) ที่ศึกษาธุรกิจ SMEs ในตะวันออกกลางและพบว่า การขาดธรรมาภิบาลส่งผลโดยตรงต่อความเสี่ยงด้านการเงิน รวมทั้งงานของ Akomea-Frimpong et al. (2022) ที่ชี้ว่า ธรรมาภิบาลที่ยั่งยืนช่วยเสริมความมั่นคงและความโปร่งใสของธุรกิจขนาดเล็ก

2. แนวทางการจัดการความเสี่ยงของธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลา ภายใต้กรอบแนวคิด ESG

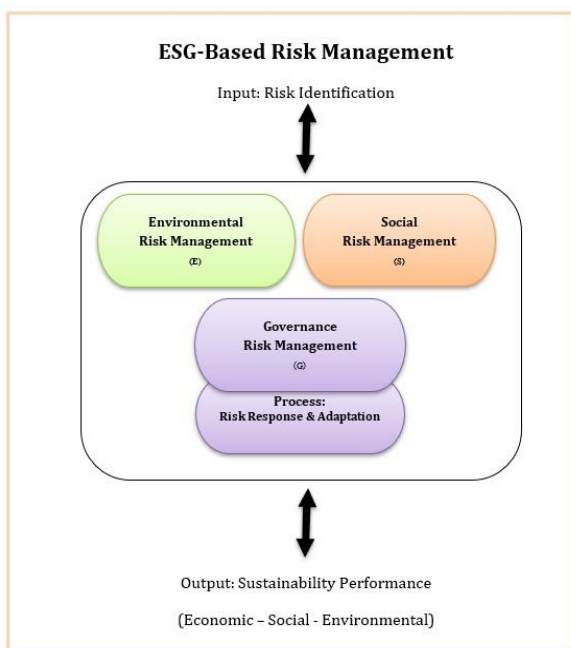
ผลการวิจัยพบว่า ธุรกิจคาเฟ่มีการปรับตัวเชิงรุกเพื่อสร้างความยั่งยืนในทุกมิติ โดยในด้านสิ่งแวดล้อม มีการใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ติดตั้งโซลาร์เซลล์และใช้มาตรการลดพลังงาน แนวทางนี้สอดคล้องกับ Joungtrakul (2020) ที่เสนอว่า ธุรกิจขนาดเล็กสามารถลดต้นทุนและเสริมภาพลักษณ์ด้วยมาตรการสีเขียว อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Ko & Jeon (2024) ที่พบว่า มาตรการด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้บรรจุภัณฑ์ย่อยสลายได้ ส่งผลเชิงบวกต่อความจงรักภักดีของลูกค้าในร้านกาแฟ และงานของ Istighfarani (2025) ที่ชี้ว่าความรู้และทัศนคติด้านสิ่งแวดล้อมของผู้ประกอบการร้านกาแฟมีผลโดยตรงต่อพฤติกรรมเชิงสิ่งแวดล้อมในการดำเนินธุรกิจ

ด้านสังคม ธุรกิจคาเฟ่เน้นสร้างแรงจูงใจให้พนักงาน จัดสวัสดิการที่เหมาะสม รักษาสุขอนามัย และมีส่วนร่วมกับชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ เช่น สนับสนุนกิจกรรมท้องถิ่น และเลือกใช้วัตถุดิบในพื้นที่ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Sutthinarakorn (2019) ที่กล่าวว่า การสร้างบรรยากาศการทำงานเชิงบวกและการมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยเพิ่มความยั่งยืนขององค์กร อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Kim & Park (2020) ที่ศึกษา SMEs ในเกาหลีและพบว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยสร้างความไว้วางใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และงานของ Jones et al. (2019) ที่ยืนยันว่า การลงทุนในทุนมนุษย์และความสัมพันธ์กับชุมชนมีผลเชิงบวกต่อการอยู่รอดของธุรกิจบริการ

ด้านธรรมาภิบาล ธุรกิจคาเฟ่ในจังหวัดสงขลาให้ความสำคัญกับการประชุม ทบทวนความเสี่ยง การบันทึกข้อมูลการประเมิน และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่โปร่งใส และยึดหลักจริยธรรม ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับ Creswell & Baez (2021) ที่ชี้ว่าธรรมาภิบาลที่ดีช่วยลดความเสี่ยงขององค์กร อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Mthiyane et al. (2022) ที่เสนอกรอบการบริหารความเสี่ยงใน SMEs โดยเน้น Governance เป็นหัวใจสำคัญและงานของ Momtaz (2024) ที่พบว่า การเปิดเผยข้อมูล ESG และการดำเนินงานโปร่งใสของ SMEs ส่งผลบวกต่อผลประโยชน์ในระยะยาว

องค์ความรู้จากการวิจัย

ESG-Based Risk Management Model for Café Business ดังภาพที่ 1 เป็นกรอบแนวคิดที่เกิดจากการสังเคราะห์องค์ความรู้เชิงวิจัย โดยชี้ให้เห็นว่าธุรกิจคาเฟ่เผชิญกับความเสี่ยงในสามมิติหลัก ได้แก่ สิ่งแวดล้อม (Environmental) เช่น การจัดการของเสีย การใช้พลังงาน และบรรจุมัณต์ สังคม (Social) เช่น ความพึงพอใจของลูกค้า ความสัมพันธ์กับแรงงาน และการยอมรับจากชุมชน และธรรมาภิบาล (Governance) เช่น ความโปร่งใส การกำกับดูแล และการปฏิบัติตามกฎหมาย โดยในแต่ละมิติสะท้อนปัจจัยเสี่ยงเฉพาะที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินงาน แต่ทั้งหมดล้วนมีเป้าหมายร่วมกันคือการเสริมสร้างความยั่งยืนให้กับธุรกิจในระยะยาว

ภาพที่ 1 ESG-Based Risk Management Model for Café Business

โครงสร้างของการทำงานอธิบายผ่านวงจรการจัดการความเสี่ยง (Risk Management Cycle) ประกอบด้วยสามขั้นตอนที่เชื่อมโยงกัน เริ่มจากการระบุความเสี่ยง (Input: Risk Identification) เพื่อค้นหาปัจจัยเสี่ยงในมิติ ESG ที่อาจส่งผลกระทบต่อธุรกิจ ต่อด้วยการตอบสนองและปรับตัวต่อความเสี่ยง (Process: Risk Response & Adaptation) โดยกำหนดแนวทางจัดการและปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เพื่อบรรเทาผลกระทบหรือเปลี่ยนความเสี่ยงเป็นโอกาส สุดท้าย คือ ผลลัพธ์ด้านความยั่งยืน (Output:

Sustainability Performance) ครอบคลุมมิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ข้อมูลดังกล่าวสะท้อนกลับเป็น Feedback เพื่อนำไปปรับปรุงการระบุและจัดการความเสี่ยงในรอบถัดไป ทำให้เกิดการพัฒนายอย่างต่อเนื่องและสร้างความมั่นคงให้ธุรกิจคาเฟ่ในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนมาตรการด้านสิ่งแวดล้อมสำหรับธุรกิจ SMEs เช่น การให้เงินสนับสนุนหรือเครดิตภาษีสำหรับการใช้บรรจุภัณฑ์ย่อยสลายได้และระบบประหยัดพลังงาน
2. ควรจัดทำมาตรฐานแนวทางการจัดการของเสียและพลังงานในร้านอาหารและคาเฟ่ ให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถปฏิบัติตามได้อย่างง่ายและสอดคล้องกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม
3. สนับสนุนโครงการฝึกอบรมด้าน ESG และธรรมาภิบาลสำหรับผู้ประกอบการ SMEs เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจและความตระหนักด้านความยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. ธุรกิจคาเฟ่ควรพัฒนาระบบจัดการของเสียและน้ำเสียอย่างเป็นระบบ เช่น การแยกขยะ กากกาแฟ และใช้บรรจุภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม
2. การจัดการพลังงานและต้นทุน เช่น การติดตั้งโซลาร์เซลล์ ใช้อุปกรณ์ประหยัดพลังงาน และวางแผนเวลาใช้ไฟฟ้าให้เหมาะสม
3. การบริหารจัดการแรงงานและลูกค้า โดยสร้างบรรยากาศการทำงานที่เป็นมิตร มีสวัสดิการพนักงาน และปรับปรุงคุณภาพการบริการเพื่อเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตการศึกษาไปยังธุรกิจบริการอื่น ๆ ในภาคใต้ เพื่อเปรียบเทียบความเสี่ยงและแนวทางการจัดการภายใต้กรอบ ESG
2. ศึกษาผลกระทบของมาตรการ ESG ต่อผลประกอบการและความยั่งยืนของธุรกิจ ในระยะยาว
3. ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานเชิงคุณภาพและปริมาณ เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสถิติที่สามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจเชิงนโยบายได้

เอกสารอ้างอิง

- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2566). รายงานประจำปี 2566 : การส่งเสริม SME อย่างยั่งยืน. สืบค้น 3 ตุลาคม 2568, จาก <https://www.sme.go.th>
- Akomea-Frimpong, I. et al. (2022). Corporate Governance and Sustainability Practices of SMEs: Evidence from Emerging Markets. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 29(3), 450-470.
- Ceballos-Lascuráin, H. (1996). *Tourism, Ecotourism and Protected Areas: The State of Nature-Based Tourism Around the World*. Switzerland: IUCN.
- Creswell, J. W. & Baez, B. (2021). Organizational Governance and Risk Mitigation in Small Enterprises. *Governance Studies Quarterly*, 17(2), 101-120.
- Gerged, A. M. (2021). Corporate Governance Mechanisms and Corporate Sustainability Performance in SMEs: Evidence from MENA Region. *Sustainable Development*, 29(6), 1080-1094.
- Han, H. & Ryu, K. (2009). The Roles of the Physical Environment, Price Perception, and Customer Satisfaction in Determining Customer Loyalty in the Restaurant Industry. *Journal of Hospitality & Tourism Research*, 33, 487-510.
- Istighfarani, R. (2025). Environmental Knowledge and Sustainable Behavior Among Coffee Shop Entrepreneurs. *Journal of Sustainable Business Practices*, 11(1), 33-45.
- Jiang, Y. et al. (2023). Integrating ESG Practices and Natural Resources Management for Sustainable Economic Development in SMEs Under the Double-Carbon Target of China. *Resources Policy*, 87, 104348.
- Jones, P. et al. (2019). Sustainability in The Hospitality Industry: Stakeholder Engagement and Community Participation. *International Journal of Contemporary Hospitality Management*, 31(4), 1836-1853.
- Joungtrakul, S. (2020). Green Strategies for Small Enterprises in Thailand: A Case Study of Eco-Friendly Cafes. *Thai Journal of Business Administration*, 13(1), 75-90.

- Kaewjomnong, A. (2022). Measurement Concept, Measurement Error and Quality Inspection of Research Instruments for Conducting Quantitative Research in Economics and Business Administration. *Economics and Business Administration Journal Thaksin University*, 14(4), 203-226.
- Kim, S. & Park, M. (2020). Community Engagement and Corporate Social Responsibility in Korean SMEs. *Asian Journal of Business Ethics*, 9(2), 201-218.
- Ko, J.-H. & Jeon, H.-M. (2024). The Impact of Eco-Friendly Practices on Generation Z's Green Image, Brand Attachment, Brand Advocacy, and Brand Loyalty in Coffee Shop. *Sustainability*, 16(8), 1-15.
- Kwak, D. H. & Cha, M. S. (2022). The effect of ESG Activities of Coffee Shops on Brand Image and Franchise Investment Intention. *Journal of Foodservice Management Society of Korea*, 25(2), 103-118.
- Momtaz, P. (2024). ESG Disclosure and Long-Term Performance of Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs). *Small Business Economics*, 62(2), 189-205.
- Mthiyane, K. et al. (2022). Risk Governance Framework for Small Businesses in Africa. *African Journal of Business and Economic Research*, 17(1), 93-112.
- Nguyen, T. H. & Do, H. Q. (2020). Labor Stability and Customer Satisfaction: Survival Strategies for Vietnamese SMEs. *Journal of Small Business Management*, 58(4), 730-748.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2021). *ESG and Business Sustainability: Global Trends and Policy Directions*. Retrieved October 3, 2025, from <https://www.oecd.org>
- Park, J. & Lee, H. (2021). Organizational Culture and Employee Management in The Service Industry: Keys to Sustainable Business. *Service Business Review*, 15(2), 112-128.
- Sutthinarakorn, W. (2019). *Qualitative Research: Research of Alternative Paradigm* (4th ed.). Bangkok: Siam Printing.
- Tosun, C. (2000). Limits to Community Participation in The Tourism Development Process. *Tourism Management*, 21(6), 613-633.